

BIULETYN

Nr 92 (700) • 16 czerwca 2010 • © PISM

K O M E N T A R Z

Redakcja: Jacek Foks (redaktor naczelny), Łukasz Adamski, Beata Górka-winter, Leszek Jesień,
Łukasz Kulesa, Marek Madej, Beata Wojna, Ernest Wyciszkiewicz

Wprowadzenie definicji zbrodni agresji do statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego

Rafał Kownacki

Pierwsza konferencja przeglądowa statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, która odbyła się 31 maja - 11 czerwca w Kampali, zakończyła się istotnym uzupełnieniem tego dokumentu definicją zbrodni agresji. Wszczęcie procedury ścigania jej sprawców będzie jednak możliwe dopiero po 1 stycznia 2017 roku, jeśli podczas kolejnej konferencji przeglądowej państwa-strony podejmą taką decyzję.

Uzgodnienie przez państwa-strony statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego, w tym Polskę, definicji agresji jest ważnym krokiem w kierunku ścigania w przyszłości tej międzynarodowej zbrodni. Statut, przyjęty w Rzymie w 1998 roku, zawiera w katalogu zbrodni międzynarodowych – poza ludobójstwem, zbrodniami przeciwko ludzkości i zbrodniami wojennymi – również agresję. Jednakże brak uzgodnienia treści przesłanek tej zbrodni uniemożliwiał podejmowanie przez prokuratora MTK jakichkolwiek czynności dochodzeniowych, pomimo zdarzeń uzasadniających zainteresowanie Trybunału, m.in. wojny irackiej w 2003 r.

Przyjęcie definicji dopiero po ośmiu latach funkcjonowania MTK świadczy o silnym upolitycznieniu pojęcia agresji. Prace nad pierwszą międzynarodową definicją trwały od lat 30. XX wieku do 14 grudnia 1974 roku, kiedy to Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych przyjęło rezolucję nr 3314, w której zdefiniowało akt agresji. Treść tej rezolucji została także uznana za punkt wyjścia w definiowaniu zbrodni agresji na potrzeby rewizji statutu MTK. Problem legislacyjny polegał na dopasowaniu przesłanek działania państwa do wymogów przepisu prawa karnego, w którym zachowanie jednostki zostałoby wyczerpująco opisane jako czyn o charakterze przestępnym. W związku z tym zgromadzenie państw-stron MTK powołało specjalną grupę roboczą do spraw zbrodni agresji. W jej skład weszli uznani przedstawiciele doktryny oraz delegaci państw i organizacji międzynarodowych. Zwołane z inicjatywy rządu Lichtensteinu nieformalne posiedzenie grupy na spotkaniu w Princeton w czerwcu 2009 roku – z udziałem m.in. reprezentującego Polskę prof. W. Czaplińskiego – przygotowało projekt definicji zbrodni agresji z wyjaśnieniami dotyczącymi jej przesłanek.

Zgodnie z rezolucją nr 4, przyjętą w Kampali 11 czerwca br., wprowadzono do statutu MTK artykuł 8 bis, w którym za zbrodnię agresji uznano planowanie, przygotowanie, rozpoczęcie lub przeprowadzenie – przez osobę będącą rzeczywiście w stanie kontrolować polityczne lub zbrojne działanie państwa lub kierować takim działaniem – aktu agresji, który ze względu na swój charakter, wagę i skalę stanowi wyraźne naruszenie przepisów Karty Narodów Zjednoczonych. W paragrafie 2 omawianego przepisu za akt agresji uznano działanie opisane w rezolucji nr 3314 z 1974 roku, a zatem użycie sił zbrojnych przez państwo przeciwko suwerenności, integralności terytorialnej lub politycznej niezależności innego państwa lub w każdy inny sposób sprzeczny z Kartą Narodów Zjednoczonych. Ściganie zbrodni agresji odbywać się będzie po stwierdzeniu takiego aktu przez Radę Bezpieczeństwa ONZ. W razie braku takiego stanowiska prokurator Trybunału, na wniosek państwa-strony lub z własnej inicjatywy, będzie mógł wszcząć dochodzenie, które jednak Rada ma prawo zawiesić w kolejnych – ważnych przez rok – rezolucjach.

Przyjęta w Kampali poprawka wejdzie w życie po roku od ratyfikowania przez 30 państw-stron. Wszczęcie procedury ścigania sprawców zbrodni agresji może odbyć się najwcześniej po 1 stycznia 2017 roku, jeśli podczas kolejnej konferencji przeglądowej państwa-strony podejmą taką decyzję.

Wnioski. Zdefiniowanie zbrodni agresji należy uznać za sukces konferencji przeglądowej. Jednocześnie odłożenie do 2017 roku decyzji o rozpoczęciu ścigania sprawców zbrodni oraz wprowadzenie filtru w postaci de facto każdorazowej zgody RB ONZ na prowadzenie śledztw ogranicza możliwości MTK. W celu zapewnienia skuteczności nowej normy prawnej członkowie Unii Europejskiej powinni dołożyć starań i zbudować szeroką koalicję państw, które przyjmą zaproponowaną definicję, a następnie dadzą Trybunałowi swobodę działania w ściganiu zbrodni agresji – bez wymogu zgody Rady – od 2017 roku. Będzie to stanowiło wykonanie rezolucji Parlamentu Europejskiego z 19 maja 2010 r., w której uznano, że Unia musi bronić integralności MTK, by ochronić i zwiększyć niezależność i skuteczność oraz wzmocnić legitymację sądownictwa międzynarodowego. Mając na uwadze aktywne uczestnictwo delegacji USA w konferencji w Kampali, należy nakłaniać administrację amerykańską do ratyfikowania statutu Trybunału jeszcze przed kolejną konferencją przeglądową.